

מכתב משה

מכתב משה: ברכו בני ישראל

מכתב משה: ברכו בני ישראל

מכתב משה: ברכו בני ישראל

ויריבתי די אל משה ואל אחיו, ויצונו אל בני ישראל ואל מדינת מלך מצרים, לחוציא את בני ישראל מארץ מצרים... (שמות ו' י"ג)

ברית עם אבותיכם ביום הוציא אותם מארץ מצרים מבית עבדים למגור, ממש שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי וגו'.

בריתם ברית גלויות תיחה ביציאת מצרים על מצות שילוח עבד עברי, ויש להתבונן מה טעם נצטוו במצות זו כאותם שעה, וחרי איר מצות עבד עברי נהגה אלא בזמן חיובל, וא"כ מה טעם לתקדים מצוה זו דוקא לפני מן תורה, (ולא לפני שנצטוו לפני הברור אלא על מצות שנחגז מיד כמו שבת וכדו').

עוד אמרו בירושלמי (ספ' יואתיא כחמא ראי"ה הלא, לא נעבדו ישראל אלא על פרשת שילוח עבדים, התיי ממש שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי, כלומר, מאחר שעל מצוה זו של שילוח עבדים נצטוו ביום יציאת מצרים, לכן נעבדו עליה יותר מאשר על כל מצוה אחרת, וכמ"ש הנב"א ורמ"י "כח אפר די" אלוקי ישראל, אנכי כרתני ברית את אבותיכם ביום הוציא אותם מארץ מצרים מבית עבדים למגור, ממש שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי וגו' לכן כת אפר די" אתם לא שמעתם אולי לקרוא ריור איש לאחר גו'.

מבאר מן המכתבים כי כל גזירת תגלות היתה עונש על שבטור מצוה זו, ולמה על מצוה זו דוקא, כי עליה נצטוו ועליה נכתב ברית ייביום הוציא אותם מארץ מצרים מבית עבדים, וכיון שנחזקת מצוה זו כל כך ע"י שנצטוו עליה ביציאתם ממצרים, נחבטו עליה סודם לכל.

והיא גרסה ד"ב, מה חיזוק יש ע"י הציווי כשנה יציאת מצרים, תאיר די בכך לציוותם במצות שילוח עבדים בעת מן תורה ביום המשגב והחנורא של ממלך חר סבני?

מכתב משה: ברכו בני ישראל

בה נשתנה חון. יש במדרש דמר"ע בנימטריא ד' מלות (שנה) ולפי שהיו ישראל עבדים ארבע מלות שנה וגאלס הקב"ה והלך זה וקנה אדון לעצמו לפיכך ירע במרעט העולה כך:

מכתב משה: ברכו בני ישראל

והנה בשכעים נפש ירדו אבותינו למצרים ונודכנו שם, ועבדים היו במצרים ולקחם הקב"ה מעבדות מצרים להיות לו יתברך לעבדים, כמו שנאמר: כי עבדי הם וגו'. וכוונת הענין הוא, רצה הקב"ה להטביע בלבם ענין העבדות להרגילם בעבדות, כדי שיהיה להם נקל אחר כך לעבודת הבורא יתברך ולקיים התורה לעבדה ולשמרה. וזהו שאמר אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים, כלומר כדי שתהיו עבדים. וזהו שרמו השם יתברך לאברהם אבינו כי לא ירשך זה כי אם אשר יצא ממעיך, כי אברהם אבינו נתיירא שעבדו זקן ביתו ירש אותו. אמר ליה הקב"ה: לא ירשך זה, כלומר עבד זה לא ירשך. כי אם העבד אשר יצא ממעיך זהו ישראל עבדי אתה. וזהו ענין שנשאר שם כנען להארץ הקדושה, אחר שהיתה של ישראל מציונו כמה פעמים שנקראת ארץ כנען. אלא הכוונה כי כנען הוא עבד, גם כנען לשון הכנעה, והוא קיום הארץ שנהיה עבדי ה', וכשפרקנו עול ולא היינו עבדים לו, אזי עבדים משלו בנו, ועיקר מעלת וקיום הארץ היא בהיותנו נכנעים ועבדים לו.

(ב) כי הקנה עבד עברי, החזיל המשטם הראשון בעבד עברי, מפני שיש בשילוח העבד בשנת השביעית זכר ליציאת מצרים הנזכר בזכור הראשון, כמו שאמר בו: וזכרת כי עבד היית כארץ מצרים ויפדך ה' אלהיך על כן אנכי מצוך את הדבר הזה היום. ויש בה עוד זכר למעשה בראשית כשבת, כי השנה השביעית לעבד שבחון ממלאכה אדוניו כיום השביעי, ויש בה עוד שביעי בשנים שהוא חיובל, כי השביעי נבחר בימים ובשנים ובשמשות, והכל לענין אחד, והוא סוד ימות העולם מבראשית עד ויכלו.

מכתב משה: ברכו בני ישראל

והנה בן יצא היה חרש את המקרא הוה "כמן חמד מה נשתנה און מבל אברים שבנת אמר הקב"ה און ששבעה קלי על הרמני בשעה שאמרתי "כי לי בני ישראל עבדים ילא עבדים ילעבדים הולך זה וקנה אדון לעצמו ירע ור"ש בד' היה חרש את המקרא הוה כמן חמד

מכתב משה: ברכו בני ישראל

קשה להא דקאמר חון: ששמעה כו' למה לא נאמר כן גם במלות הארות שנאמרו בסו"ת וק"ל:

מכתב משה: ברכו בני ישראל

מה נשתנה דלת וכוונה כללם שבבת אמר הקב"ה דלת וכוונה שדו עדים במצרים בשעה שאמרתי על המשקף ועל שתי המזוזות ואמרתי כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים והוצאתם מעבדות לדורות וחקך זה וקנה אדון לעצמו ירע בפנימם:

מכתב משה: ברכו בני ישראל

כירלי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני יהוה אלהיכם:

מכתב משה: ברכו בני ישראל

והנה בן יצא היה חרש את המקרא הוה "כמן חמד מה נשתנה און מבל אברים שבנת אמר הקב"ה און ששבעה קלי על הרמני בשעה שאמרתי "כי לי בני ישראל עבדים ילא עבדים ילעבדים הולך זה וקנה אדון לעצמו ירע ור"ש בד' היה חרש את המקרא הוה כמן חמד

קוּבָה מְשֻׁמָּה - (13)

לא קם במשנה

כחב הרמב"ם בחלוקת השו"ת (ה' ב'), שכל אדם רואי להיות צדיק במשנה רבינו, ואף שתורה הענייה "לא קם במשנה" (דברים ל"ו, י'), היינו לנעם נבואת ולא בעדקתה. אבל באמת הדבר משום מאד שאי אפשר לשום אדם להגיע למדרגתו של משה רבינו ע"ה גם בעדקתו, ואם כן רבוי הרמב"ם צדיקים בימור.

מדינה קדש בשם זקבר ה"י המורה חז"ל זריתם מכל איש ישראל
 "עבר ה" (יחזקע א, א'), ומרש הד"ק בריש יהושע כי גיד עבר הוא, שאין קין לעבר כלא רבו יוד עבר כיד רבו וקנה שקנה עבר קנה רבו, וכוה היה מרע"ה שכל בחוחיו ורשויו ודעתו היו כולן קודש ליה לברו ולא השתמש בהן לשום צורך אחר רק ליה, והמדה הזאת נדרשת מכל איש ישראל, כרתה "וכל מעשך יהיו לשם שמים" (אבות ב, י"ב), והדבר הזה מוכיח מאליה, דהא כל מה שיש לי לאדם נקצב לו במדה ובמשקל לחלוקת חנינה ולא ניתן לו שום דבר לבטלה, וא"כ צ"ל חובתו להשתמש בכל מה שניתן לו לעבודה הש"ת, וזו היא מדרגתו של מרע"ה.

ואף שבודאי אמ"ל אם יעבור אדם בכל בחוחיו אלפי אלפים שנה, לא יגיע עד קרמיליו של מרע"ה, היינו מפני שלא ניתנו לשום אדם כוח וביטחו של מרע"ה, אבל בשביל זה לא נגרע כלום מערכו של אדם פשוט, שהעני בקרבן עני יצא יד חובתו כמו העשיר בקרבן עשיר, "ואחד המרבה ואחד המעניש וכלכו שובחן אדם את דעתו לשמים" (מנחות י"ג, י"א), וזו היא כוח הרמב"ם שכל אדם יכול לחיות צדיק במשנה רבינו, ויגיע שכל אדם לפי ערכו ולפי כוחותיו יכול לחיות עבד ה', כמו משה רבינו לפי כוחותיו.

בנין בכתב - (14)

(מ) לפעם תזכור, למען תחיו צדקים ממהשקות תבליתם, ובה זכורו "מישהי תחזיק אשר בם תזכרו" גודל תאל חסדו, יעשיתם את כל מצותיו, ובהו תעשו כל מצותי מצותה ומיראתה, והייתם קיישים לאלהיכם. ובהו תהיו קדושים לפניו להי' עולם כאשר כיון הוא באמרו "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות י"ז, י"ט) (לע) והייתם אמת, וזכרתם את כל מצותי ה', תזכרו שאתם עבדים לאל תיבדו, שקבלתם מצותיו בעלם ובשבורה, וזה בראותם הצניעות שהוא כחותם המלך בעבדיו, ובהו תחדלו תחור אחרי לבבכם להשיג שרידות לבכם בעושר ובהו אפילו בגלות, תחורי עיניכם, להשיג תאוות שנתחם עיניכם בהו, אשר אדם חזים שהייתם, ששים נפשכם השכלית בהו מדרכי חיי עולם לדרכי אבדון ומות.

בכתב על מסק - (15)

בנין בכתב - (15)

בני האדם, אלה בני מי שמה בני המורים וגמלים אלה בני אדם הראשון שמה אדם הטובה ואמר השלם אשר נתת עמדי אף אלו כמו בטובה למרוד בני שהשפיעם טובה ומלטם מן המבול:

בכתב על מסק - (10)

וקנה סכל. גרוב הסדיו. כמאמר רבינו נח"י במ"ח סלס סתברר אלנך מלת הכולה בטובות הבורא וקטיה גרוב הסדיו ושלם המותו:

Praise My Soul - Rabbi Avigdor Miller (11)

1109. Included in "He possesses (Koneh) everything" is the acquisition of ownership by default or inability to pay. "And Joseph said to the people: Behold, I have acquired you today and your land for Pharaoh" (Brehsis 47:23), because they were unable to pay. Similarly: "To Him Who acquires (Koneh) His servants in Judgment" (Yamim Nora'im prayer), because they are unable to gain absolution by their own merits. "A borrower is a slave to the man who lends" (Mishle 22:7) (the word "Loveh" which denotes "borrower" is fundamentally translated "attached" or "bound", as Leah said: "Now my husband will be attached to me" — Yilaveh — Brehsis 29:34). For every benefit which a man receives, he becomes more obligated to the Benefactor, to Whom he cannot repay; and he is continuously being more and more mortgaged and humbled, for as the benefits continue the obligation increases. No one can be exempt from such obligation: Haasem "bestows good kindnesses" upon everyone and therefore "He acquires possession of everyone".

בכתב על מסק - (12)

מה זה ועל מה זה שהאריכה התורה בפי ויגש (מו, ג'י"ט) לספר חשקלא וטריא בין יוסף והמצרים ואיך שלקחו לחמם בכספם ואיך שמכרו את עצמם לחיות עבדים לפרעה, ואח"כ ויגש (מו, ט"ו) "ויתם חכסף וגוי ויבואו כל מצרים אל יוסף לאמר גוי ולמה נמות נגדך כי אפס כסף, ויאמר יוסף הבו מקניכם ואתנה לכם במקניכם וגוי ויתם השנה החייה ויבואו אליו בשנה השנית ויאמרו לו לא נכחד מאדני כי אם תם חכסף ומקנה הבחמה אל אדני לא נשאר לפני אדני כי אם גויתנו ואדמתנו, למה נמות וגוי קנה אותנו ונהיה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה וגוי" שעל ידי שנהיה עבדיו יוון ויפרנס אותנו כאדון חנותן מזונות לעבדו, ומאו וחלאה נעשה כל מצרי עבד לפרעה, ולכן נקראת ארץ מצרים "בית עבדים" ויש לעיין במה שהודיענו חתורה ענין זה, מה זה נוגע לנו ואיזה לימוד יש בו? וי"ל עוד שפרשת זו מלמדנו בינה לחורות לנו ההרגשה כשאין אפשרות לשלם בעד הטובה שמקבלים אוי מוטוים את הגוף וכל המציאות לחיות עבד הנותן, ודוגמת אנשי מצרים כן כל יחיד ויחיד מקבל טובות גדולות ונפלאות מהקביה בכל עת ובכל שעה, כגון מתנת כח הראייה ומתנת כח השמיעה וכח הדיבור וכח התנועה והאפשרות להזדקק והיכולת ללכת, וגם ניתן לו כח ההבנה וכח המחשבה, חוץ מיכולת האכילה והשתיה ומתנת כלי העיכול הממלאים תפקידם בלי יגיעה להפריע האדם משאר עסקיו, ואילו פינו מלא שירה כים וכי אין אנו מספיקים לתודות על אחת מאלף אלף אלפי אלפים ורבי רבבות הטובות שעושה הקביה עמנו בכל נשימה ונשימה, ואצלנו אפס חכסף ואין לנו שום יכולת ואפשרות לשלם מקצת דמקצת מרבוי הטובה ולא נשאר כי אם גויתנו ונחיה לו יתי עבדים. ובפרשה זו הודיעה חתורה ענין הרגש חלו, חוי, "עמל חסדים טובים" ועל ידי זה יעקנה הכל.